

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, כ"ח אלול התשפ"ו

חולין קל"ג – הנהגות במתנות הכהונה, ודיני המתנות בשותפות עם כהן או גוי

שאלות:

1. אור כהן מאד רוצה לאכול מתנות כהונה, כדאי לו לשכנע את מוטי לתת לו את הזרוע של הכבש?

הנהגות במתנות הכהונה

- **רבי אבא אמר בשם רב הונא** בשם **רב** שכהן שלא יודע לנקר את חוטי הדם שבלחי לא נותנים לו מתנה את הלחיים, בגלל שהגידיים שבלחי אסורים משום דם. אבל הגמרא דוחה את ההלכה הזו, מפני שבצלייה הדם זב מאליו, ובבישול בקדרה, אם חותכים ומולחים, הדם יוצא; ולכן לא חוששים שהכהן ייכשל באכילת דם, ואין סיבה למנוע ממנו את המתנה.
- **רב יוסף** בחן את **רבא** שהיה כהן ושאל אותו האם כהן שחוטף מתנות כהונה מילדים שמוליכים אותם לכהנים, מזלזל במצווה, או שמחבב אותה? **ורבא** ענה לו שזה זלזול כי כתוב "וַיִּתֵּן לְכֹהֵן" – ולא שייטול הכהן בעצמו.
- **אביי** סיפר על התפתחות הנהגות: שבהתחלה היה חוטף, כי הוא סבר שזה חיובב מצווה; כששמע "ונתן" שצריך לתת, עבר לבקש בפיו; כששמע שבני שמואל גונו על ששאלו חלקם של מעשר ראשון בפיהם, נמנע מלשאל ונטל רק כשנתנו לו; כששמע שהצנועים מושכים ידיהם (בלחם הפנים), נמנע מליטול כל השנה, חוץ מערב יום הכיפורים כדי להחזיק עצמו בחזקת כהונה, כי מחמת טרדת לימודו עם תלמידיו לא פרש כפיו כל השנה.
- **רב יוסף אמר** שכהן שיש לו תלמיד חכם עני בשכנותו, רשאי לזכות לו את המתנות שהוא עתיד לקבל מאנשי העיר, בתנאי שמדובר במכרי כהונה שרגילים לתת לו, ואז הוא יכול להקנות לו מראש למרות שזה עתידי, ולא הגיע לידו כרגע.
- והגמרא מביאה מעשה באותו נושא, **שרבא** ו**רב ספרא** התארחו בביתו של **מר יוחנא בריה דרב חנא בר אדא**, ו**רבא** ביקש משמשו של בעל הבית, שהיה כהן ומכרו הרגיל של בעל הבית שיזכה לו את הלשון בחרדל.
- רבא** אכל ו**רב ספרא** נמנע מלאכול. בחלומו הוקרא ל**רב ספרא** הפסוק בתוכחה: "מַעֲדָה בְּיָוֶם קָרָה חֶמֶץ עַל נֶתֶר וְשֵׁר בְּשִׁירִים עַל לֵב רָע". זה מדבר על בגד גרוע שלא מועיל בקור, או בחומץ שמזיק לנותר. **רב יוסף** ביאר שהתוכחה כוונה דווקא ל**רבא** ולא ל**רב ספרא**, משני טעמים: שמש מזכה בעל כורחו מיראת בעל הבית ולא מרצונו החופשי, וחוץ מזה ל**רבא** הייתה יכולת לקנות בשר בעצמו ולא היה עני ודחוק. הגמרא מסבירה שהחלום התגלה ל**רב ספרא** למרות שכוון ל**רבא**, כי **רבא** היה מזוף, ורש"י מבאר מדוע.
- **רב דימי ביאר** שפשוטו של הפסוק מזהיר על רב שמלמד תורה לתלמיד שלא הגון. ועל זה מובאות שתי מימרות של **רב**: שהמלמד תלמיד שלא הגון נופל בגיהנום (**רב יהודה בשם רב**), והוא גם נחשב כזורק אבן למרקוליס (**רבי זירא בשם רב**).

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
2. יהודה מוכר כבש של מעשר בהמה שנפסל, האם הוא צריך לסמן אותו, שלא יחשדו שלא נתן מתנות?

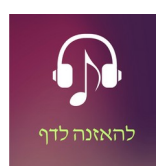
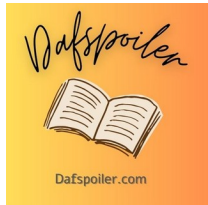
חובת הרישום בשותפות

- הגמרא מקשה סתירה, שבמשנה לגבי גוי שנינו, שהמשתתף עם כהן או גוי "צריך שירשום" (כדי שלא יחשדוהו שהוא לא נותן מתנות). לעומת זאת בברייתא שנינו שעם גוי או מי שמוכר פסולי המוקדשים שראינו שפטורים מהמתנות, "אין צריך לרשום".
- הגמרא מביאה שני הסברים למה בברייתא לא צריך לרשום:
 - או שמדובר כשהגוי יושב על קופת המעות (אכספתא), וברור לכל שהוא שותף, כי להבדיל מכהן לא רגילים להאמין לגוי ולהפקיד אותו כשומר קופה.
 - או אפילו כשהגוי יושב באטליז (אמסחתא), עדיין יש הבדל, כי גוי רגיל לצעוק ולהתערב במחירים (מפעא פעי), וניכר לכל שהוא שותף; מה שאין כן בכהן שיושב בצניעות, וסבורים שבא רק לקנות בשר.
- הברייתא הזכירה שגם במוכר פסולי המוקדשים לא צריך לרשום: **רב אדא בר אבהה** הסביר לפני **רב פפא** שמדובר דווקא בבכור ומעשר שהם ממון הבעלים ונמכרים דווקא בתוך הבית, ולכן ניכר שהם לא חולין רגילים; אבל בפסולי מוקדשים שהרווח להקדש ורגילים שנמכרים באיטליז בשוק – צריך שירשום.

3. יששכאר כהן שותף ב 5% בכבשה עם חזי, האם הם חייבים לתת את המתנות לכהן?

שותפות באברי הבהמה

- **רב הונא אמר** שאם שותף שפוטר ממתנות, שותף בחלק כלשהו מהראש – פטורים מלתת את הלחי; שותף ביד – פטור מן הזרוע; שותף בבני מעיים – פטור מן הקיבה.
- **חייא בר רב סבר** אחרת, ששותף באחד מהם פטור מכולם, אבל הגמרא דוחה דבריו מברייתא מפורשת.
- **רב חסדא** ביאר **שחייא בר רב** הוטעה מברייתא שמונה את עשרים וארבע מתנות הכהונה שניתנו לאהרן ובניו ב'כלל ופרט' וברית מלח בפרשת קרח, שכל מי שמקיים אותם כביכול מקיים את כל הכללות והפרטות וברית הקרבנות, ומי שעובר עליהן כאילו עובר על הכל כנ"ל.
- והברייתא מנתה את הזרוע, הלחיים והקיבה כמתנה אחת, שלכאורה או שמתחייבים או נפטרים תמיד רק מכולם ביחד. אבל באמת הסיבה שנמנו יחד היא רק משום שהן דומות זו לזו. מתנות הכהונה הן:
 - עשר במקדש (שנאכלות בעזרה): חטאת בהמה, חטאת העוף, אשם ודאי, אשם תלוי, זבחי שלמי ציבור (כבשי עצרת של שבועות), לוג שמן של מצורע, שתי הלחם, לחם הפנים, שיירי מנחות של היחיד, ומנחת העומר.
 - ארבע בירושלים: בכור בהמה תם, ביכורים, המורם מן התודה ומאיל נזיר ובכלל זה חזה ושוק של שלמים, ועורות הקדשים.

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- ועשר בגבולים מחוץ לירושלים: תרומה, תרומת מעשר, חלה, ראשית הגז, מתנות (זרוע, לחיים וקיבה), פדיון הבן (5 סלעים), פדיון פטר חמור (שה), שדה אחוזה שהקדיש בעליה ולא פדה אותה, שדה חרמים, וגזל הגר.
4. הראש של הפרה שייך ליצחק, וכל השאר לעמי כהן, האם יצחק צריך לתת לכהן את הלחי?

שותפות בחלק מהבהמה

- הגמרא מסתפקת בשאלה אם כהן מכר לטבח ישראל בהמה לפני השחיטה ואמר לו: "הראש שלך וכל שאר גוף הבהמה שלי" – האם הטבח הישראלי חייב לתת את הלחי לכהן?
- צדדי הספק הם: האם הולכים אחר מקום החיוב, והלחי שייכת לישראל; או שהולכים אחרי עיקר הבהמה, ועיקרה שייך לכהן.
- והגמרא פושטת את השאלה מברייטא שמשווה בין מתנות לראשית הגז, ומסיקה: שהמתנות חמורות מראשית הגז, ושבמתנות חייבים והולכים אחר מקום החיוב, והישראל חייב לתת את הלחי לכהן.